

Analysis of tourist opinions about the tourism activities in Ihlara Valley and the protection of the area¹

Ihlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin turist görüşlerinin analizi

Funda Varnacı Uzun²
Mehmet Somuncu³

Abstract

In the present study, the purpose is to evaluate the opinions of tourists visiting Ihlara Valley located in Cappadocia region about tourism activities in the area. Within the context of the study, a survey study was conducted with 538 domestic and foreign tourists. The collected data were interpreted by calculating their frequencies, standard deviations and mean values. For the participants to be compared according to gender, age and educational status variables, multi-variable variance analysis (MANOVA) was conducted. According to the results, the attitude level of the tourists towards the current state of tourism was found to be moderate and their attitude towards suggestions made to improve tourism activities and protect cultural landscape values was found to be quite high. In addition to this, while no significant difference among the attitudes of the participants was found based on gender variable, significant differences were found depending on age and educational status variables.

Keywords: Tourist opinions; Ihlara Valley; Stakeholders; Cultural landscape; Protection

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Bu çalışmada, Kapadokya Bölgesi içinde yer alan Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden turistlerin, alandaki turizm faaliyetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında turistler ile anket çalışması yapılmıştır. Çalışma kapsamında yapılan ankete, toplam 538 yerli ve yabancı turist katılmıştır. Elde edilen veriler betimsel istatistikler kapsamında frekans, standart sapma ve ortalama değerleri verilerek yorumlanmıştır. Turistlerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu değişkenlerine göre karşılaştırmalar için çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; turistlerin, alandaki turizmin mevcut durumuna ilişkin tutum düzeyleri orta düzeyde, alandaki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve kültürel peyzaj değerlerinin korunmasına ilişkin öneriler konusundaki tutumları ise yüksek düzeyde bulunmuştur. Bunun yanında, turistlerin tutumları açısından cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmazken, yaş grupları ve eğitim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Turist görüşleri; Ihlara Vadisi; Paydaşlar; Kültürel peyzaj; Koruma

¹ Bu makale, Funda Varnacı Uzun tarafından hazırlanan ve Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde 2012 yılında kabul edilen doktora tezinden uyarlanmıştır.

² Yrd. Doç. Dr. Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, fundavarnaci@hotmail.com

³ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, somuncu@ankara.edu.tr

1.Giriş

Coğrafi bir olgu da olan turizm insanlar ve ziyaret ettikleri yerler arasında küresel bir ilişki meydana getirmektedir (Williams 2009). Turizmin, gelişimi için doğal ve kültürel kaynaklar bakımından zengin bir mekana ihtiyaç duyması, coğrafyanın da turizmin geliştiği mekanlardaki faktörleri, neden-sonuç ilişkilerini incelemesi bakımından coğrafya ile turizm işbirliği içindedir (Emekli vd., 2006). Coğrafya, mekansal bakış açısıyla, turistlerin çıkış mekanı ile varış mekanı arasındaki ilişkileri değerlendirmektedir (Burton, 1995).

Bir turistik destinasyondaki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin değerlendirilmesinde alanın en önemli paydaşlarından biri olan turistlerin görüşleri önemlidir. Hem kamu, hem de özel sektördeki tüm planlayıcı ve yöneticiler de, iyi bir turistik planlama için paydaşların ve özellikle turistlerin alana yönelik tutumlarını anlamalıdır (Tosun 2000).

Bu araştırmada, Kapadokya Bölgesi içinde bulunan ve yıllık ziyaretçi kapasitesi yaklaşık iki yüz bin olan (Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2012) Ihlara Vadisi seçilmiştir.

Aksaray İli sınırları içinde yer alan 14 km uzunluğundaki Ihlara Vadisi, vadi içindeki Selime, Yaprakhisar, Belisırma ve Ihlara köylerini kapsamaktadır. Araştırma alanını oluşturan Ihlara Vadisi ve çevresi Neojen-Kuaterner yaşlı Hasan Dağı volkanizmasına bağlı olarak ortaya çıkan malzemelerin akarsu, sellenme, rüzgar ve insan etkileriyle şekillenmesiyle oluşmuştur (Gülkal 1999). Kayaları oluşturan tüf malzemenin kolay oyulabilme özelliğinden yararlanan insanlar vadi duvarlarını oyarak oluşturdukları mağaraları Hristiyanlığın ilk dönemlerinden itibaren yerleşme ve ibadet yeri olarak kullanmışlardır (Gürler 2007).

Vadi içinde 105 kaya kilisesinin varlığı bilinmektedir. Günümüzde bu kiliselerden 11 tanesi ziyaretçiye açık durumdadır. Kiliselerin duvarlarında yer alan freskler o dönem yaşamının izlerini taşımaktadır. Bölgedeki doğal yapı ile kültürün etkileşimi sonucu bugünkü kültürel peyzaj değerleri, bölgenin en önemli turistik çekiciliğini oluşturmaktadır.

Ihlara Vadisi'nin sahip olduğu çekicilere rağmen alandaki turizm faaliyetlerinin sahip olduğu çeşitli problemler bu alanın çalışma alanı olarak seçilmesine neden olmuştur. Alanda devam eden turizm faaliyetlerinin problemlerinin ilki, vadideki kültürel peyzaj değerlerinin 14 km'lik vadi boyunca yayılmış olmasına rağmen turist ziyaretlerinin turizm operatörlerinin yönlendirmesiyle, Ihlara Kasabası'ndaki vadi giriş noktası ve yakın çevresi ile sınırlı kalmasıdır. Alandaki ikinci problem, Ihlara Vadisi Kapadokya Bölgesi içinde bulunmasına rağmen yıllık toplam ziyaretçi sayısı Göreme Milli Parkı'nın çok gerisinde kalmasıdır. Kapadokya Bölgesi'ni ziyaret eden turistlerin sadece bir kısmı üç günlük tur programı içinde Ihlara Vadisi'ni bir-iki saat ziyaret imkânı bulmaktadır. Ayrıca, vadi çevresinde konaklama ve yeme-içme mekanlarının yetersiz olması, turist

ziyaretlerinin kısa olması, turistlerin genel olarak konaklama ve yeme içme faaliyetlerinde bulunmamaları yerel halkın turizmden az gelir elde etmesine ve turizme dahil olamamasına neden olmaktadır (Varnacı Uzun, 2012).

2.Çalışmanın amacı

Ihlara Vadisi'nin bir turistik destinasyon olarak turistler tarafından daha fazla tercih edilmesi, turizm faaliyetlerinin planlı olabilmesi ve yerel halkın turizm gelirlerinden faydalanabilmesi için bu alanda turizm faaliyetine dahil olan paydaş gruplarının görüşleri önemlidir. Buradan hareketle bu araştırmada, Ihlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetleri açısından önemli paydaş gruplarından biri olan turistlerin, alandaki turizm faaliyetlerinin mevcut durumu ve önerilere yönelik görüşlerinin belirlenmesi ve turist görüşlerinin turistlerin cinsiyet, yaş ve eğitim seviyesine göre farklılık gösterip göstermediğinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu araştırma kapsamında "Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden turistlerin bölgedeki turizm faaliyetleri ile ilgili tutumları ve alana ilişkin önerileri nasıldır?"; "Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden turistlerin bölgedeki turizm faaliyetleri ve alan ile ilgili önerileri cinsiyet, yaş ve eğitim durumu değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?" araştırma sorularına yanıt aranmaktadır.

3.Literatür

Turizmin gelişiminden olumlu ya da olumsuz olarak etkilenen gruplara paydaş adı verilmektedir (Aas vd. 2005; Nicholas vd. 2009). Planlayıcı ve yöneticiler, ziyaretçiler, iş sahipleri, yerel halk, çevre bölgelerdeki arazi sahipleri ve yaşayanlar, ulusal yöneticiler, özel sektör, sivil toplum kuruluşları, çevresel gruplar, ekonomik kalkınma grupları, turizm endüstrisi, tur operatörleri, eğitim ve araştırma kurumları ve medya bir turizm alanı için paydaşlar olarak sıralanmaktadır (Swarbrooke 1999; Eagles vd. 2002). Her bir paydaş grubunun turizmin etkilerine yönelik psikolojik, sosyal, ekonomik ve çevresel olmak üzere farklı ve kendilerine özgü motivasyon ve bakış açıları bulunmaktadır (Baysan 2001; Eagles vd. 2002; Dal ve Baysan 2007). Literatürdeki çeşitli çalışmalarda, turistik destinasyonların değerlendirilmesinde paydaş katılımı, paydaşların görüşleri ele alınmıştır (Currie vd. 2009; Landorf 2009; Jamal ve Stronza 2009; Tkaczynski vd. 2009; Devine ve Devine 2011).

Kaliteli ziyaretçi deneyimleri sağlanabilmesi için turizm planlayıcılarının ziyaretçi beklentilerini belirlemesi gerekmektedir (Chen ve Chen 2010). Ancak çoğu zaman turist beklentileri turistlerin farklı özelliklerine göre değişebilir olmaktadır (Öter ve Özdoğan 2005; Kelly vd. 2007). Bir turistik destinasyonu ziyaret eden turistlerin alana ilişkin beklentileri ve istekleri yaş, cinsiyet, meslek, geldiği yer, milliyet, gelir durumu, eğitim seviyesi, etnik yapı, din gibi sosyo-demografik özelliklerine göre değişebilmektedir (Baysan 2001; Kozak 2002; Bansal ve Eiselt 2004; Gürbüz

2009). Bunun dışında; turistlerin yerel ya da uluslararası ziyaretçi olmaları, macera ya da yeşil turizme yönelik hizmet talepleri, bir alanı ziyaret sıklıkları ve doğal- kültürel alanlardan yararlanma isteği gibi farklı özellikleri de bulunabilmektedir (Kılıç ve Pelit 2004; Çakıcı ve Aksu 2006; Kim vd. 2006; Emir ve Avan 2010).

Turistlerin farklı özelliklerine göre farklı isteklerinin bulunması planlayıcılar tarafından dikkate alınmalıdır. Bu amaçla, turistlerin bu özelliklerine yönelik olarak motivasyon, beklenti ve tutumları anketlerle değerlendirilmektedir (Eagles vd. 2002). Turistlerin beklentilerinin sosyo-demografik bilgilerine göre değerlendirilmesi alanın planlanmasında yardımcı olacaktır (Prentice vd. 1998). Literatürde, turistlerin bir turistik destinasyona yönelik tutumlarını ele alan çalışmalar bulunmaktadır (Ağaoğlu vd. 2006; Huang vd. 2008; Lee 2009; Pearce ve Kang 2009).

Yukarıda belirtildiği gibi, turistlere ait çeşitli demografik özellikler turistlerin tercihlerini etkilemektedir. Turizm alanının özelliklerinin cinsiyete göre önemi değişmektedir. Kadınların ekonomik kazancı arttıkça turistik destinasyon konusunda karar verme imkanları da artmaktadır. Kadınlar ve erkekler arasında ilgi ve aktivite istekleri bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Erkekler daha çok fiziksel aktivitelere ilgi duyarken, kadınlar daha çok doğal ve kültürel değerlerin fazla olduğu alanları tercih ederler (Eagles vd. 2002). Kadınlar erkeklere göre bir yerin özelliklerine daha fazla önem vermektedirler. Ayrıca, doğal manzaranın güzelliği ve festivaller, müzeler, tarihi alanları ziyaret ve alışveriş gibi kültürel aktivitelere katılım kadınlar için daha önemlidir (Collins ve Tisdell, 2002). Meng ve Uysal (2008)'e göre, erkekler, kano, kayak, at biniciliği, avcılık ve balıkçılık gibi fiziksel aktivitelere yönelmektedir. Ayrıca, tenis ve golf gibi aktiviteler de ilgilerini çekmektedir.

Turistlerin taleplerini etkileyen bir diğer önemli unsur yaştır. Turistik aktivitelere katılım isteği ve şekli yaşa göre değişmektedir (Nicolau ve Ma's 2005). 30 yaş altı ve 65 yaş üstü turistler farklı aktivitelere katılmak ister, beklentileri farklıdır. Nüfusun yaşlanıyor olması, yaşlı insanların daha fazla korunan ve kültürel alanlara ziyaret gerçekleştireceğini düşündürmektedir. Ancak, yaşlı ziyaretlerinin artışı, kolay ulaşılabilir tuvaletler, yaşlıların bazı engellerine karşı önlemler almayı da beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, planlayıcıların yaşlıların ihtiyaçlarını anlayarak plan geliştirmesi önerilmektedir (Eagles vd. 2002).

Eğitim seviyesi ise, yabancı destinasyonların seçiminde etkilidir (Nicolau ve Ma's 2005). Bununla birlikte eğitim seviyesi arttıkça turistlerin daha kaliteli hizmet alma isteği artmaktadır (Eagles vd. 2002). Literatürde, turistlerin tercihleri ve değerleri ile turizm deneyiminde çeşitli değişkenlerin etkisinin değerlendirildiği çalışmalar da bulunmaktadır (Crick-Furman ve Prentice 2000; Li 2000; Okazaki ve Hirose 2009; Marques vd. 2010; Bojanic 2011; Chaminuka 2012; Thrane 2012). Literatürde yer alan diğer bazı çalışmalarda turistlerin bir alan ile ilgili memnuniyet düzeyleri, tutumları, algılamaları (Goossens 2000; Mohsin 2005; Bosque ve Martí'n 2008; Chen ve Chen 2010;

Larsen vd. 2009; Lee vd. 2009; Okello ve Yerian 2009; Bornhorst vd. 2010; Zabkar vd. 2010; Chen vd. 2011; Chen ve Chen 2011) konu edinilmiştir.

Araştırma alanı olan Ihlara Vadisi ile ilgili literatür incelendiğinde; Ihlara Vadisi ve çevresinin doğal ve kültürel özellikleri ile bu özelliklerin koruma amaçlı değerlendirilmesini konu edinen çalışmalar bulunmakla birlikte (Yazgan 1992; Gülkal 1999, Sarı vd. 2005), bu alanda yapılan çalışmalar daha çok alanın jeolojik ve fiziki coğrafya özellikleri ile ilgilidir (Beekman 1966; Şimşek 1993; Baylak 2006; Yılmaz vd. 2006; Yılmaz vd. 2007; Özdemir 2007; Özcan 2009).

Bunun yanında bölgenin faunası, içme suyu kaynakları ve sıcak su kaynaklarını konu edinen çalışmalar da bulunmaktadır (Sıkı 1993; Göçmez ve Güzel 1994; Şimşek 1997; Alaş ve Çil 2002; Elhatip 2002; Burçak vd. 2005; Burçak 2006). Ayrıca bazı çalışmalarda bölgedeki kiliselerin özellikleri sanatsal yönden incelenmiştir (Ötüken 1983; Ulusoy 1994; Kalas 2000; Çelebioğlu 2001; Kalas 2005; Kalas 2006; Çelebioğlu 2008; Pekak 2009). Literatürde alan ile ilgili çeşitli konularda çalışmalar bulunmasına rağmen, Ihlara Vadisi'nde devam eden turizm faaliyetlerinin turistler tarafından değerlendirildiği çalışma sınırlıdır. Varnacı Uzun ve Somuncu (2012) tarafından yapılmış olan çalışmada, turistlerin sadece yerel halkın turizme katılımına ilişkin görüşleri ele alınmıştır. Bu çalışmanın, Ihlara Vadisi'ndeki en önemli paydaş gruplarından biri olan turistlerin alandaki turizm faaliyetlerine yönelik görüşlerini tüm boyutlarıyla ele alması bakımından literatüre katkısı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanında çalışma, turistlerin alana ilişkin beklentilerini ortaya koyarak, bu alanda turizm faaliyetlerinin daha iyi ve planlı duruma gelmesini sağlamaya çalışan yönetici ve uygulayıcılara veri sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

4.Yöntem

Çalışmada, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan tarama modellerinden “ilişkisel tarama” modeli (Karasar, 2009) kullanılmıştır.

4.1.Evren ve Örneklem

Çalışma evrenini Ihlara Vadisi'ni 2011 yılında ziyaret eden turistler oluşturmaktadır. Örneklemi ise Ihlara Vadisi ve çevresini 2011 yılı mart, nisan, mayıs ve haziran aylarında ziyaret eden toplam 583 yerli ve yabancı turist oluşturmaktadır. Örneklem seçiminde Büyüköztürk vd. (2009) ve Bayram (2004)'te yer alan örneklem büyüklüğü tablolarından yararlanılmıştır. Bu çalışmalara göre, 100.000 ile 500.000 kişi arasında evrene sahip olduğu durumlarda ,05 sapma miktarıyla 321-383 kişi arasında örneklem seçimi uygundur. Bu çalışmada ise 262.677 kişilik evren için güvenirliliği artırmak amacıyla 583 kişi örnekleme dahil edilmiştir. Turistler, her bireye eşit hak tanınabilmesi amacıyla basit rastgele örnekleme yöntemiyle (Bayram 2004) seçilmiştir. 2011 yılı mart

ayının son iki haftası, nisan ve mayıs aylarının tüm haftaları ve haziran ayının ilk iki haftasında, cumartesi günleri öğleden önceleri Ihlara Vadisi giriş noktası, öğleden sonraları Belisırma Köyü vadi giriş noktası ve Selime Katedrali'nde vadiden çıkış yapan her turiste ankete katılım isteği sorulmuş ve ankete katılmak isteyen turistlere anket uygulanmıştır.

Ankete katılan toplam 583 turistin %54'ünü yerli turistler oluştururken, %46'sını yabancı turistler oluşturmaktadır (Tablo 1). Yabancı turistlerin geldikleri ülkelere göre dağılımı %8,9 Kanada, %8,9 İngiltere, %8,9 Avustralya, %8,6 Amerika Birleşik Devletleri, %8,2 Almanya, %6,0 Güney Kore, %5,7 Brezilya ve %4,9 Japonya şeklindedir. Bunlar dışında, Suriye, İspanya, Fransa, İtalya, Yunanistan, Polonya, Çin, Rusya, Yeni Zelanda, Umman, Arjantin, Meksika, Belçika, Malezya, Hollanda, Bosna, Makedonya, Avusturya, İsviçre, Hindistan, Filipinler gibi ülkelerden gelen turistler bulunmaktadır.

Tablo 1. Çalışmaya katılan turistlerin demografik özellikleri

Uyruk	Turist Sayısı	%
Türk	315	54,0
Yabancı	268	46,0
Toplam	583	100,0
Cinsiyet	Turist Sayısı	%
Erkek	284	48,7
Kadın	299	51,3
Toplam	583	100,0
Yaş grupları	Turist Sayısı	%
18-24	109	18,9
25-34	173	30,0
35-44	109	18,9
45-54	85	14,7
55-64	56	9,7
65+	45	7,8
Toplam	577	100,0
Öğrenim düzeyi	Turist Sayısı	%
İlköğretim ve altı	59	10,2
Lise	229	39,6
Üniversite	235	40,6
Lisansüstü	56	9,7
Toplam	579	100,0

Ankete katılan turistlerin %48,7'si erkek, %51,3'ü ise kadındır. Turistlerin yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında en fazla katılım %30 ile 25-34 yaş grubu turistlerde görülürken; en düşük katılım %7,8 ile 65 yaş ve üzeri turistlerdedir. Bunun yanında; 18-24 yaş grubu %18,9; 35-44 yaş grubu %18,9; 45-54 yaş grubu %14,7 ve 55-64 yaş grubu ise turistlerin %9,7'sini oluşturmaktadır. Öğrenim düzeyine göre turistlerin %40,6'sını üniversite mezunları oluştururken,

%10,2'si ilköğretim ve altı düzeyde, %39,6'sı lise ve %9,7'si lisansüstü eğitim seviyesindedir (Tablo 1).

4.2. Veri toplama araçları

Turistlere uygulanmak üzere “Alandaki Turizme ve Korumaya İlişkin Tutum ve Öneri Ölçeği” geliştirilmiştir. Ölçekler için güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmış ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Ölçeğin ön deneme çalışması 459 turist ile yürütülmüştür. Literatür taraması ve alan gözlemleri sonucunda, turistlerin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan madde havuzundan, uzman görüşleri doğrultusunda 36 maddelik bir ölçek oluşturulmuştur. Ölçeklerin İngilizce olarak da uygulanabilmesi için hazırlanan maddelerin İngilizce okutman tarafından çevirisi yapılmıştır. Daha sonra bir başka İngilizce okutmanı tarafından bu maddeler tekrar Türkçe'ye çevrilmiş ve çeviriler arasındaki tutarlılık incelenerek dil uyumsuzlukları giderilmiştir. Ön uygulama sonrasında güvenilirlik ve geçerlik kapsamında yapılan işlemler sonucunda, 8 maddenin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiş ve ölçek 28 maddelik 5'li Likert tipi sorulardan oluşan (Tamamen katılıyorum, Katılıyorum, Kısmen katılıyorum, Katılmıyorum, Hiç katılmıyorum) bir ölçek şeklinde asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Bu ölçek içerik bakımından iki alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci boyut “Alandaki Turizm Faaliyetlerinin ve Alanın Korunmasının Mevcut Durumuna İlişkin Tutum Alt Ölçeği”, ikinci boyut ise “Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Öneri Alt Ölçeği” olarak isimlendirilmiştir. Ölçeklerin kapsam ve görünüş geçerliği uzman görüşü doğrultusunda sağlanmış, yapı geçerliği için de faktör analizi uygulanmıştır.

Alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum alt ölçeğinden elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğunu sınamak amacıyla yapılan Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ,865 olarak hesaplanmış ve Bartlett testi anlamlı çıkmıştır ($p=,000$). Bu iki değer de verilerin faktör analizine uygun olduğunu ortaya koymaktadır. Analiz edilen 13 madde, özdeğeri 1'den büyük olan üç faktör altında toplanmıştır. Birinci faktörün tek başına toplam varyansın %21,4'ünü açıkladığı; bu üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyansın ise %59,9 olduğu görülmektedir (Tablo 2). Maddelerin içeriklerine ve yapısına göre birinci faktör “Turistik Ekipman ve Bilgilendirme”, ikinci faktör “Turistik Pazarlama ve Hizmetler” ve üçüncü faktör ise “Paydaşların Koruma Konusundaki Tutumlarına Yaklaşım” olarak adlandırılmıştır.

Tablo 2. Alandaki Turizm Faaliyetlerinin ve Alanın Korunmasının Mevcut Durumuna İlişkin Tutum Alt Ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları

Alandaki Turizm Faaliyetlerinin ve Alanın Korunmasının Mevcut Durumuna İlişkin Tutum Alt Ölçeği					
Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-1 Yük Değeri	Döndürme Sonrası Yük Değeri		
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
1	,559	,717	,538		
2	,611	,669	,723		
3	,701	,696	,796		
4	,541	,655	,668		
5	,649	,602	,786		
6	,431	,488		,643	
7	,747	,719		,813	
8	,685	,646		,795	
9	,513	,657		,614	
10	,342	,414			,555
11	,650	,595			,769
12	,755	,605			,844
13	,607	,612			,726
Açıklanan Varyans		Toplam:	Faktör 1:	Faktör 2:	Faktör 3:
%59,922			%21,444	%20,072	%18,406

Alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum alt ölçeğinin güvenilirliği birbirine paralel olarak iki yolla hesaplanmıştır. Öncelikle ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve $\alpha=,87$ bulunmuştur. İkincisi ise test yarılama yöntemiyle ölçeğin güvenilirliği hesaplanmış, testin Spearman Brown iki yarı test korelasyonu ,75 değerinde bulunmuştur. Ölçeğin faktörlerinin de, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve faktör 1 $\alpha=,818$; faktör 2 $\alpha=,781$ ve faktör 3 $\alpha=,751$ olarak bulunmuştur.

Alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri alt ölçeğinden elde edilen verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığını tespit etmek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve ,828 değerinde bulunmuştur. Bunun yanında Bartlett testi sonuçları da anlamlı olarak değerlendirilmiştir ($p=,000$). Bu sonuçlar verilerin faktör analizine uygunluğunu ispatlamaktadır. Bu alt ölçekte yer alan 15 madde özdeğeri 1'den büyük olan 4 faktör altında toplanmıştır. Birinci faktörün tek başına toplam varyansın %19'unu açıkladığı; bu 4 faktörün ölçeğe ilişkin açıkladıkları toplam varyansın ise %65,7 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3). Maddelerin içeriklerine ve yapısına göre birinci faktör “*Koruma Olgusuna Yaklaşım*”, ikinci faktör “*Yerel Halkın Turizme Katılımına İlişkin Tutum*” ve üçüncü faktör “*İhlara Turizmi-Kapadokya İlişkisi*” ve dördüncü faktör ise “*Eski Evlerin Turizmde Kullanımı*” olarak isimlendirilmiştir.

Tablo 3. Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Öneri Alt Ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları

Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Öneri Alt Ölçeği						
Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-1 Yük Değeri	Döndürme Sonrası Yük Değeri			
			Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
1	,544	,558	,717			
2	,768	,636	,861			
3	,751	,674	,833			
4	,513	,683	,567			
5	,612	,689		,676		
6	,771	,599		,867		
7	,800	,690		,859		
8	,452	,592		,594		
9	,562	,584			,636	
10	,524	,548			,597	
11	,719	,377			,829	
12	,662	,358			,780	
13	,743	,620				,779
14	,732	,500				,815
15	,700	,552				,704
Açıklanan Varyans			Faktör 1:	Faktör 2:	Faktör 3:	Faktör 4:
Toplam: %65,682			%18,967	%18,584	%14,933	%13,198

Alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri alt ölçeğinin güvenilirliği de iki ayrı güvenilirlik yöntemiyle ispatlanmıştır. Birincisi ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı $\alpha=,85$ değerinde bulunmuştur. İkincisi ise test yarılama yöntemiyle ölçeğin güvenilirliği hesaplanmış, testin Spearman Brown iki yarı test korelasyonu $,77$ değerinde bulunmuştur. Ölçeğin faktörlerinin de, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları hesaplanmış ve faktör 1 $\alpha=,806$; faktör 2 $\alpha=,797$; faktör 3 $\alpha=,723$ ve faktör 4 $\alpha=,753$ olarak bulunmuştur.

4.3.Verilerin analizi

Araştırmada, verilerin istatistiksel analizinde SPSS 15.0 programı kullanılmıştır. Öncelikle turistlerin iki alt ölçekten aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Turistlerin tutum ve öneri puanları hesaplanırken cevaplara göre 5 (Tamamen katılıyorum) ile 1 (Hiç katılmıyorum) arasında değerler verilerek toplam puanlar elde edilmiştir. Betimsel istatistikler kapsamında frekans, standart sapma ve ortalama değerleri verilerek yorumlanmıştır.

Parametrik testlerin uygulanabilmesi için gerekli olan normal dağılım durumunun incelenmesi amacıyla yapılan betimsel analizlere göre, alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum puanlarının çarpıklık katsayısı $-,205$ ve alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri puanlarının çarpıklık katsayısı ise $-,323$ değerindedir. Diğer yandan, söz konusu puanlara ait basıklık katsayıları ise sırasıyla $,082$ ve $-,456$

olarak hesaplanmıştır. Büyüköztürk'e (2010) göre çarpıklık katsayısının -1 ile +1 sınırları içinde kalması, puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir. Elde edilen gerek çarpıklık katsayıları gerekse de basıklık katsayılarından, söz konusu puanların normal dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu sonuçlara paralel olarak, ortalama, ortanca ve mod değerleri alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum puanları için sırasıyla 45,31, 46,00 ve 52,00; alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri puanları için ise 62,13, 63,00 ve 60,00'tür. Ortalama, ortanca ve mod değerlerinin birbirine yakın olması normal dağılım durumunu işaret etmektedir (Büyüköztürk 2010). Elde edilen veriler her iki puan türünde de verilerin normal dağılım gösterdiğini destekler niteliktedir.

Elde edilen verilere dayanarak karşılaştırılacak grupların varyans homojenliğini kontrol etmek için Levene istatistiği, MANOVA testinde kovaryans eşitliği sayılısının kontrolü için ise Box's M istatistiği kullanılmıştır. Grupların varyans ve kovaryanslarının eşit (homojen) olduğu sonucuna varılan testlerde ortalamaların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, bağımsız değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile kontrol edilmiştir. Anlamlı farklılık belirlenen gruplarda, farklılığın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için ise Post-Hoc testlerinden Least Significant Difference Test (LSD) ve varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Dunnett C sonuçları incelenmiştir.

5.Bulgular

5.1.Alandaki Turizm Faaliyetlerinin ve Alanın Korunmasının Mevcut Durumuna İlişkin Tutum Alt Ölçeği'ne Ait Betimsel İstatistik Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Turistlerin İhlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetlerinin mevcut durumuna ilişkin tutumları üç faktör altında incelendiğinde “turistik ekipman ve bilgilendirme” faktörüne ilişkin tutumun (\bar{X} =10,31) düşük düzeyde olduğu görülmektedir (5,00-11,66 puan: düşük, 11,67-18,33 puan: orta, 18,34-25,00 puan: yüksek). “Turistik pazarlama ve hizmetler” faktörüne ait tutum da (\bar{X} =8,34) düşük düzeydedir (4,00-9,33 puan: düşük, 9,34-14,67 puan: orta, 14,68-20,00 puan: yüksek). Buna karşılık, “paydaşların koruma konusundaki tutumlarına ilişkin yaklaşım” (\bar{X} =13,32) ise, orta düzeyde bulunmuştur (4,00-9,33 puan: düşük, 9,34-14,67 puan: orta, 14,68-20,00 puan: yüksek), (Tablo 4). Alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum alt ölçeğine ait genel ortalama ise (\bar{X} =31,98), yapılan analizlerde “orta” düzeyde bulunmuştur (13,00–30,33 puan: düşük, 30,34–47,66 puan: orta ve 47,67–65,00 puan: yüksek).

Tablo 4. Alandaki Turizm Faaliyetlerinin ve Alanın Korunmasının Mevcut Durumuna İlişkin Tutum Alt Ölçeği'ne Ait Betimsel İstatistikler

		Maddeler	N	\bar{X}	SS
Faktör 1: Turistik ekipman ve bilgilendirme	1	Bu bölgede ziyaret ettiğim alanlar içinde, WC, çöp kutusu, oturak ve aydınlatma gibi ekipmanlar yeterlidir.	583	2,05	1,181
	2	Ihlara Vadisi'ne girişte, vadi ile ilgili yeterince broşür ve harita temin edebildim.	583	1,84	1,155
	3	Vadi içinde, kiliseler ve duvar resimleri ile ilgili bilgilendirme levhaları yeterli açıklama içermektedir.	583	2,05	1,187
	4	Vadiye inerken kullanılan merdiven oldukça güvenlidir.	583	2,31	1,195
	5	Vadi içinde bazı alanlarda kaya düşmesi vs. gibi tehlikelere karşı uyarı levhaları bulunmaktadır.	583	2,04	1,194
Faktör 1 Ortalama			583	10,31	4,423
Faktör 2: Turistik pazarlama ve hizmetler	6	Bu bölge ile ilgili internet ortamında yeterli bilgiye ulaşılabilmektedir.	583	2,06	,998
	7	Bu bölgedeki konaklama ve yeme-içme imkanları yeterlidir.	583	2,05	,999
	8	Bölgede, yerel ürünlerin satıldığı hediyelik eşya tezgahları/dükkanları yeterlidir.	583	2,06	,999
	9	Ihlara Vadisi seyir terasları yeterlidir.	583	2,17	,985
Faktör 2 Ortalama			583	8,34	2,947
Faktör 3: Paydaşların koruma konusundaki tutumlarına yaklaşım	10	Turistler alanı gezerken kültürel ve doğal değerleri korumak için yeterince hassasiyet göstermektedirler.	583	3,62	,993
	11	Bu bölgede yaşayan yerel halk alandaki kültürel değerlerin farkındadır ve alanı korumaya çalışmaktadır.	583	3,32	1,100
	12	Yerel yöneticilerin, bu bölgedeki turizmin gelişmesi ve alanın korunması konusunda yeterince çalışma yaptığını düşünüyorum.	583	3,28	1,192
	13	Sivil toplum kuruluşlarının, bu bölgedeki turizmin gelişmesi ve alanın korunması konusunda yeterince çalışma yaptığını düşünüyorum.	583	3,08	1,219
Faktör 3 Ortalama			583	13,32	3,457
Genel			583	31,98	8,647

5.2. Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Öneri Alt Ölçeği'ne Ait Betimsel İstatistik Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Turistlerin Ihlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetlerine yönelik öneri alt ölçeği dört faktör altında incelenmektedir. Bu faktörlerin ortalamaları incelendiğinde “koruma olgusuna yaklaşım” faktörüne ilişkin tutumun ($\bar{X}=18,18$) yüksek olduğu belirlenmiştir (4,00-9,33 puan: düşük, 9,34-14,67 puan: orta, 14,68-20,00 puan: yüksek). “Yerel halkın turizme katılımı” faktörüne ilişkin tutumun yine yüksek ($\bar{X}=16,79$) olduğu görülmektedir (4,00-9,33 puan: düşük, 9,34-14,67 puan: orta, 14,68-20,00 puan: yüksek), (Varnacı Uzun ve Somuncu, 2012). “Ihlara turizmi-Kapadokya ilişkisi” faktörüne ilişkin tutum yüksek düzeyde ($\bar{X}=15,53$) bulunmuştur (4,00-9,33 puan: düşük, 9,34-14,67 puan: orta, 14,68-20,00 puan: yüksek). Son faktör olan “eski evlerin turizmde

kullanımına” ilişkin tutum düzeyleri de yüksek ($\bar{X}=12,02$) olarak bulunmuştur (3,00-7,00 puan: düşük, 7,01-11,00 puan: orta, 11,01-15,00 puan: yüksek) (Tablo 5).

Tablo 5. Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Öneri Alt Ölçeği'ne Ait Betimsel İstatistikler

Faktörler	No	Maddeler	N	\bar{X}	SS
Faktör 1: Koruma olgusuna yaklaşım	1	Bu bölgeye, girişte ödediğim paranın buradaki kiliseler ve diğer eserlerin korunması için kullanılmasını isterim.	583	4,42	,854
	2	Bu bölgedeki kültürel değerler korunmalıdır.	583	4,60	,668
	3	Bu bölgedeki doğal değerler korunmalıdır.	583	4,62	,660
	4	Ihlara Vadisi ve çevresinin uluslararası kriterlerle korunmasını isterim.	583	4,52	,774
Faktör 1 Ortalama			583	18,18	2,343
Faktör 2: Yerel halkın turizme katılımına ilişkin tutum	5	Yerel halk, bu bölgede geleneksel el sanatlarını satabilir.	583	4,28	,839
	6	Bu bölgedeki, konaklama ve yeme-içme mekanları yerel halk tarafından işletilmelidir.	583	4,14	,964
	7	Yerel halk bu bölgede geleneksel yiyecek ve içeceklerini satabilir.	583	4,31	,808
	8	Bu bölgeyi gezerken, yanımızda yöreden birisinin bize rehberlik etmesini isterdim.	583	4,06	1,005
Faktör 2 Ortalama			583	16,80	2,761
Faktör 3: Ihlara Turizmi- Kapadokya ilişkisi	9	Bu bölgedeki turizm faaliyetleri geliştirilmelidir.	583	4,16	,912
	10	Bu bölge, sahip olduğu kültürel ve doğal değerler bakımından, Göreme ve çevresinden ayrı düşünülemez.	583	4,12	,927
	11	Ihlara Vadisi ve çevresini, Kapadokya Bölgesi'nden ayrı bir gezi programında ziyaret etmek isterim.	583	3,59	1,197
	12	Bu gezimiz sırasında Ihlara Vadisi çevresinde konaklamayı tercih ederdim.	583	3,64	1,144
Faktör 3 Ortalama			583	15,53	3,008
Faktör 4: Eski evlerin turizmde kullanımını	13	Bu bölgedeki, eski evler restore edilmelidir.	583	4,22	,921
	14	Bu bölgedeki evler restore edilip, turistlerin konaklamaları için kullanılmalıdır.	583	3,82	1,137
	15	Eski evler konaklama tesisine dönüştürüldüğü takdirde, yerel halk tarafından işletilmelidir.	583	3,96	1,035
Faktör 4 Ortalama			583	12,02	2,515
Genel Ortalama			583	62,54	7,659

Betimsel istatistik sonuçlarına göre, alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri alt ölçeğine ait genel ortalamanın da ($\bar{X}=62,54$), “yüksek” düzeyde olduğu tespit edilmiştir (15,00–35,00 puan: düşük, 35,01–55,00 puan: orta ve 55,01–75,00 puan: yüksek).

5.3. Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Tutum ve Öneri Puanlarının Cinsiyete Göre Değerlendirilmesi

Alanı ziyaret eden turistlerin, cinsiyetlerine göre yapılan değerlendirmede, erkek turistlerin alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum puanları (\bar{X} =32,39) kadın turistlerin puanlarından (\bar{X} =31,59) yüksek bulunmuştur. Turistlerin cinsiyetlerine göre alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri puanları karşılaştırıldığında ise; kadın turistlerin puanlarının (\bar{X} =62,86) erkek turistlerin puanlarından (\bar{X} =62,19) daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 6).

Tablo 6. Turistlerin cinsiyetlerine göre alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

Bağımlı Değişkenler	Cinsiyet	N	\bar{X}	SS
Mevcut Durum	Erkek	284	32,39	8,581
	Kadın	299	31,59	8,706
	Toplam	583	31,98	8,647
Öneri	Erkek	284	62,19	7,685
	Kadın	299	62,86	7,634
	Toplam	583	62,54	7,659

Turistlerin cinsiyetlerine göre oluşturulan grupların alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri ortalamalarına ait olarak yapılan kovaryans matrisi Box's M testinde eşit bulunmuştur ($F_{(3-66306406,868)} = ,405$, $p > ,05$). Cinsiyet değişkenine göre oluşturulan grupların Levene testi ile yapılan homojenlik testi sonucunda, varyansların eşit olduğu tespit edilmiştir (sırasıyla $F_{(1-581)} = ,006$ ve $,020$; $p > ,05$).

Turistlerin turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri puanlarının ortalamaları arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, yapılan varyans analizi sonucunda cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır (Wilks Lambda (Λ) = ,994, $F = 1,628$; $p > ,05$).

5.4. Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Tutum ve Öneri Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Değerlendirilmesi

Alanı ziyaret eden turistlerin, yaş gruplarına göre yapılan değerlendirmede, alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum puanları en yüksek olan grup 55-64 yaş grubuyken (\bar{X} =34,66) en düşük puana sahip grup 65 ve üzeri yaş grubundaki turistlerdir (\bar{X} =27,11). Turistlerin yaş gruplarına göre alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri puanları değerlendirildiğinde; 35-44 yaş grubu turistlerin en yüksek puana (\bar{X} =64,72) ve 25-34 yaş grubu turistlerin en düşük puana sahip oldukları görülmektedir (\bar{X} =61,23), (Tablo 7).

Tablo 7. Turistlerin yaş gruplarına göre alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

Bağımlı Değişkenler	Yaş grupları	N	\bar{X}	SS
Mevcut Durum	18-24	109	33,87	7,515
	25-34	173	32,01	8,124
	35-44	109	30,55	8,547
	45-54	85	32,12	9,453
	55-64	56	34,66	9,104
	65+	45	27,11	8,723
	Toplam	577	31,98	8,624
Öneri	18-24	109	63,11	7,193
	25-34	173	61,23	7,456
	35-44	109	64,72	7,039
	45-54	85	62,23	8,326
	55-64	56	62,48	8,717
	65+	45	61,64	7,550
	Toplam	577	62,54	7,672

Turistlerin yaş gruplarına göre oluşturulan grupların alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına ait tutum ve öneri ortalamalarına ilişkin olarak yapılan kovaryans matrisi Box's M testinde eşit bulunmuştur ($F_{(15-422844,942)} = 17,153$, $p > .05$). Yaş grupları değişkenine göre oluşturulan grupların öneri alt ölçeğine ait Levene testi ile yapılan homojenlik testi sonucunda, varyansların eşit olduğu tespit edilmiştir ($F_{(5-571)} = 1,160$; $p > .05$). Buna karşılık, mevcut durum alt ölçeğine ait Levene testi ile yapılan homojenlik testi sonucunda varyansların eşit olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(5-571)} = 2,236$; $p < .05$).

Turistlerin turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri puanlarının ortalamaları arasında yapılan varyans analizi sonucunda yaş gruplarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Wilks Lambda (Λ) = ,920, $F = 4,860$; $p < ,001$), (Tablo 8).

Tablo 8. Yaş gruplarına göre, turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri ölçeğine ait puanların çok yönlü varyans (MANOVA) analizi sonuçları

Etki		Değer	F	Hipotez sd	Hata sd	p
Kesişim	Wilks' Lambda	,017	16550,604	2,00	570,00	,000
Yaş grupları	Wilks' Lambda	,920	4,860	10,00	1140,00	,000

Tablo 9'da görüldüğü gibi, gruplar arasındaki anlamlı farklılık hem turistlerin alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına yönelik öneri puanları açısından ($F_{(5-571)} = 5,831$; $p < ,001$) hem de alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına yönelik mevcut duruma ilişkin tutum puanları açısından gerçekleşmiştir ($F_{(5-571)} = 3,091$; $p < ,01$).

Tablo 9. Yaş gruplarına göre, turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri ölçeğine ait puanların izleme analizleri sonuçları

Kaynak	Bağımlı Değişken	KT	sd	KO	F	P
Düzeltilmiş Model	Mevcut Durum	2081,240	5	416,248	5,831	,000
	Öneri	893,550	5	178,710	3,091	,009
Kesişim	Mevcut Durum	476919,635	1	476919,635	6681,319	,000
	Öneri	1855269,825	1	1855269,825	32086,921	,000
Yaş grupları	Mevcut Durum	2081,240	5	416,248	5,831	,000
	Öneri	893,550	5	178,710	3,091	,009
Hata	Mevcut Durum	40758,587	571	71,381		
	Öneri	33015,293	571	57,820		
Toplam	Mevcut Durum	633048,00	577			
	Öneri	2291379,00	577			
Düzeltilmiş Toplam	Mevcut Durum	42839,827	576			
	Öneri	33908,842	576			

Varyans analizi sonucunda, ortalamalar arasında farklılık tespit edilen gruplarda farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Önerilere ilişkin tutum değişkeni için LSD testi sonuçları incelenmiş, ancak mevcut durum değişkenine ait oluşturulan grupların varyanslarının homojen olmaması sebebiyle bu grupların karşılaştırılmasında Dunnett C testi tercih edilmiştir (Büyüköztürk, 2010).

Sonuçlara göre, turizmin mevcut durumuna ilişkin tutum puanlarına göre yapılan değerlendirmede, 18-24 yaş grubu puanları ile 35-44 ve 65 ve üstü yaş grubuna ait turistlerin puanları arasında 18-24 yaş grubu lehine; 25-34 yaş grubu ile 65 ve üstü yaş grubuna ait puanlar arasında 25-34 yaş grubu lehine; 45-54 yaş grubu ile 65 yaş ve üstü grubu arasında 45-54 yaş grubu lehine ve 55-64 yaş grubu ile 65 yaş ve üstü grubu arasında 55-64 yaş grubu lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Yaş gruplarına bağlı olarak, turistlerin öneri puanlarına ilişkin yapılan değerlendirmede ise, 18-24 yaş grubu turistlerin ortalamaları ile 25-34 yaş grubu ortalamaları arasında 18-24 yaş grubu lehine; 35-44 yaş grubu ortalamaları ile 25-34, 45-54 ve 65 yaş ve üstü ortalamaları arasında 35-44 yaş grubu lehine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

5.5. Alandaki Turizm Faaliyetlerine ve Alanın Korunmasına İlişkin Tutum ve Öneri Puanlarının Eğitim Durumuna Göre Değerlendirilmesi

Alanı ziyaret eden turistlerin, eğitim düzeylerine göre yapılan değerlendirmede, alandaki turizm faaliyetlerinin ve alanın korunmasının mevcut durumuna ilişkin tutum puanları en yüksek olan grup ilköğretim ve altı seviyedeki eğitim düzeyine sahip olan turistlerken ($\bar{X}=32,91$) en düşük puana sahip grup üniversite eğitim düzeyine sahip turistlerdir ($\bar{X}=31,21$) (Tablo 10).

Tablo 10. Turistlerin eğitim düzeylerine göre alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri puanlarına ilişkin betimsel istatistikler

Bağımlı Değişkenler	Eğitim düzeyi	N	\bar{X}	SS
Mevcut Durum	İlköğretim ve altı	59	32,91	9,529
	Lise	229	32,59	7,813
	Üniversite	235	31,21	8,859
	Lisansüstü	56	31,26	9,915
	Toplam	579	31,93	8,651
Öneri	İlköğretim ve altı	59	63,86	7,646
	Lise	229	61,25	7,654
	Üniversite	235	63,04	7,530
	Lisansüstü	56	64,01	7,742
	Toplam	579	62,51	7,667

Eğitim düzeylerine göre turistlerin alandaki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin öneri puanları incelendiğinde lisansüstü eğitim düzeyine sahip turistler en yüksek puana (\bar{X} =64,01) ve lise eğitim düzeyine sahip turistlerin en düşük puana sahip oldukları görülmektedir (\bar{X} =61,25) (Tablo 10).

Turistlerin eğitim düzeylerine göre oluşturulan grupların alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına ait tutum ve öneri ortalamalarına ilişkin olarak yapılan kovaryans matrisi Box's M testinde homojen bulunmuştur ($F_{(9-254229,059)} = 9,370, p>,05$).

Eğitim düzeyi değişkenine göre oluşturulan grupların öneri alt ölçeğine ait Levene testi ile yapılan homojenlik testi sonucunda, varyansların eşit olduğu tespit edilmiştir ($F_{(3-575)} = ,028; p>,05$). Buna karşılık, mevcut durum alt ölçeğine ait Levene testi ile yapılan homojenlik testi sonucunda varyansların eşit olmadığı tespit edilmiştir ($F_{(3-575)} = 3,901; p<,05$).

Eğitim düzeylerine göre, turistlerin turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri puanlarının ortalamaları arasında yapılan varyans analizi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir (Wilks Lambda (Λ) = ,967, $F=3,194; p<,01$), (Tablo 11).

Tablo 11. Eğitim düzeylerine göre, turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri ölçeğine ait puanların çok yönlü varyans (MANOVA) analizi sonuçları

Etki	Değer	F	Hipotez sd	Hata sd	p	
Kesişim	Wilks' Lambda	,022	12982,252	2,00	574,00	,000
Eğitim düzeyi	Wilks' Lambda	,967	3,194	6,00	1148,00	,004

Eğitim düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasındaki anlamlı farklılık turistlerin alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına yönelik öneri puanları açısından ($F_{(3-575)} = 3,811; p<,05$)

gerçekleşirken, alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına yönelik mevcut duruma ilişkin tutum puanları açısından anlamlı farklılık gözlenmemiştir ($F_{(3-575)}=1,360$; $p>,05$) (Tablo 12).

Tablo 12. Eğitim düzeylerine göre, turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin tutum ve öneri ölçeğine ait puanların izleme analizleri sonuçları

Kaynak	Bağımlı Değişken	KT	sd	KO	F	P
Düzeltilmiş Model	Mevcut Durum	304,925(a)	3	101,642	1,360	,254
	Öneri	662,412(b)	3	220,804	3,811	,010
Kesişim	Mevcut Durum	377229,817	1	377229,817	5049,289	,000
	Öneri	1464435,708	1	1464435,708	25274,521	,000
Eğitim düzeyi	Mevcut Durum	304,925	3	101,642	1,360	,254
	Öneri	662,412	3	220,804	3,811	,010
Hata	Mevcut Durum	42957,959	575	74,709		
	Öneri	33316,182	575	57,941		
Toplam	Mevcut Durum	633921,000	579			
	Öneri	2296885,000	579			
Düzeltilmiş Toplam	Mevcut Durum	43262,884	578			
	Öneri	33978,594	578			

Varyans analizi sonucunda, ortalamalar arasında farklılık tespit edilen gruplarda farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Öneri durumuna ilişkin tutum değişkeni için LSD testi sonuçları incelenmiştir. Sonuçlara göre, eğitim düzeylerine göre, turistlerin öneri puanlarına ilişkin yapılan incelemede, lise eğitim düzeyine sahip turistlerin ortalamaları ile diğer üç eğitim düzeyine (ilköğretim ve altı, üniversite, lisansüstü) sahip turistlerin ortalamaları arasında lise eğitimine sahip turistlerin aleyhine anlamlı farklılık görülmektedir.

6.Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden turistlerin alana yönelik görüşlerinin değerlendirildiği bu çalışmada turistlerin, genel olarak yöredeki turizmin mevcut durumuna ilişkin tutum düzeyleri orta düzeyde bulunurken, alandaki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve kültürel peyzaj değerlerinin korunmasına ilişkin öneriler konusundaki tutumları ise yüksek düzeyde bulunmuştur. Huang vd. (2008) tarafından yapılan çalışmada da, bu çalışmadaki sonuç ile uyumlu olarak, turistlerin korunan alana yönelik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu ve turistlerin alanın korunmasının rekreasyon amaçlı kullanımından daha önemli olduğu vurgulanmaktadır (Huang vd. 2008).

Turistler, yerel halkın Ihlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetlerine katılımını desteklemektedir. Ayrıca, Ihlara Vadisi çevresindeki eski evlerin restore edilip, pansiyon şeklinde yerel halk tarafından işletilmesi konusunda olumlu tutuma sahiptirler (Varnacı Uzun ve Somuncu, 2012). Literatürdeki çeşitli çalışmalarda da, yerel halkın turizme katılımının ve yerel ekonomik kalkınmanın sağlanmış olmasının turist memnuniyetini ve turizmin sürdürülebilir gelişimini artırdığı ifade edilmektedir (Altınkaya Özmen 2007; Çalışkan 2009; Özelçi Eceral ve Altınkaya Özmen 2009).

Turistlerin kültürel peyzaj değerlerinin korunması ve yerel halkın turizme katılımı konusunda olumlu tutuma sahip olması da, Ihlara Vadi'sindeki turizm faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından önemlidir. Ancak turistler, Ihlara Vadisi'nin tanıtım ve bilgilendirme araçları açısından yetersiz olduğu görüşündedir. Turistlerin Ihlara Vadisi'ndeki alt yapı hizmetlerini yetersiz bulmaları, alanda konaklama ve yeme-içme faaliyetlerine katılmamalarının bir nedeni olarak düşünülmektedir. Karadeniz yaylalarında yapılan bir çalışmada da bu çalışmadakine paralel olarak yaylalar ile ilgili harita, broşür, el kitabı gibi temel bilgilendirme materyallerinin eksik olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akın 2006). Akın (2006) çalışmasında, yaylalarda çöp kutusu, tuvalet gibi alt yapı eksiklerinin giderilmesini önermektedir.

Ayrıca, Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden turistler vadideki turizm faaliyetlerinin turistik pazarlama ve hizmetler bakımından da yetersiz olduğu görüşündedir. Turistler bölgenin tanıtım ve pazarlamasının iyi yapılmadığı ve vadide konaklama, yeme-içme mekanları ve diğer turistik altyapı hizmetlerinin yetersiz olduğunu belirtmektedirler. Turistlerin Ihlara Vadisi'ndeki alt yapı hizmetlerini yetersiz bulmaları, alanda konaklama ve yeme-içme faaliyetlerine katılmamalarının bir nedeni olarak düşünülebilir. Literatürde yer alan Eagles vd. (2002) tarafından yapılan çalışma, turistlerin altyapı hizmetlerine önem verme nedenini açıklamaktadır. Eagles vd. (2002)'ye göre gelişen toplumlarda turistlerin seyahat için zamanları azaldığı ve bu nedenle kısa süreli tatillerde kaliteli hizmet almak istedikleri vurgulanmaktadır. Tosun (1998) da çalışmasında Kapadokya'nın eşsiz kültürel mirası ve doğal çekiciliklerinin yerel pazarlama stratejileri ile sunulması gerektiğini ve bu otantik alana ilişkin hazırlanacak web siteleri ile uluslararası alanda pazarlama yapılabileceğini dile getirmektedir.

Çalışma kapsamında yapılan karşılaştırmalarda, turistlerin alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasının mevcut durumu ve önerilerine ilişkin tutumlarında cinsiyete göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Literatürde yer alan bazı çalışmalarda ise, bu çalışmadan farklı olarak cinsiyete göre farklılıklar tespit edilmiştir. Örneğin, Aksu vd. (2008) tarafından Antalya'yı ziyaret eden turistlere uygulanan tatmin ölçeği sonuçlarına göre kadınların tatmin düzeyi erkeklerden anlamlı olarak fazladır. Beerli ve Martin (2004) ise çalışmalarında kadın turistlerin bir destinasyon konusundaki imajlarının daha olumlu olduğunu savunmaktadır. Gürbüz (2009), tarafından yapılan çalışmada ise kadınların, kültürel öğelere yönelik memnuniyet düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilirken, erkeklerin alt yapı hizmetlerinden daha memnun olduğu belirlenmiştir. Efes'i ziyaret eden turistler ile yapılan bir başka çalışmada da kadın turistlerin gelenek görenek ve yerel ürünlere yönelik tutumlarının daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Öter ve Özdoğan 2005).

Yaş gruplarına göre yapılan karşılaştırmalarda alanın korunmasının mevcut durumu ve önerilerine ilişkin tutumlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gruplar arasındaki farklılık, yaş grubu daha düşük olan turistlerin lehine gerçekleşmiştir. Literatürde yer alan Özdiçiner (2008)

tarafından yapılan çalışmada ise, bu çalışmanın tersine yaş seviyesi arttıkça kültürel bölgeleri ziyaret isteğinin arttığı belirlenmiştir. Ancak, Ihlara Vadisi, kültürel peyzaj özellikleri ile ön plana çıkan bir yöre olmasına rağmen, gençlerin bölgedeki turizm faaliyetlerinin mevcut durumu konusunda daha yüksek tutuma sahip olmalarının sebebi, vadiye merdivenle iniş-çıkışta yaşanan zorluk ve vadi içinde yürüyüş yollarının ileri yaştaki turistlere uygun olmaması olarak düşünülebilir. İleri yaş grubundaki turistlerin bu bölgede karşılaştıkları zorluklar sebebiyle alandaki turizme karşı olumlu tutum geliştirememektedirler. Literatürdeki, bir diğer çalışmada ise; bir destinasyonun gelenek-görenek yapısına yönelik algı ve tutumun yaşlı turistlerde daha fazla olduğu belirtilmektedir (Öter ve Özdoğan 2005). Dolnicar ve Leisch (2008) tarafından Avustralya'da yapılan çalışma, Ihlara Vadisi'ni ziyaret eden ileri yaş grubu turistlerin düşünceleri ile uyum göstermektedir. Avustralya'daki çalışmada da, yaşlı turistler bir turizm alanının korunması konusunda daha yüksek tutuma sahiptir.

Eğitim düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasındaki anlamlı farklılık, turistlerin alandaki turizm faaliyetleri ve alanın korunmasına yönelik öneri puanları açısından gerçekleşmiştir. Eğitim düzeyine göre farklılık lise ile üniversite eğitim düzeyine sahip turistlerin ortalamaları arasında üniversite eğitime sahip turistlerin lehine anlamlı farklılık görülmektedir. Bu sonuç, literatür ile uyum göstermektedir. Yapılan çalışmalara göre, eğitim seviyesi arttıkça koruma bilincinin, turizme karşı olumlu tutumun ve kültürel bölgeleri ziyaret isteğinin, bu çalışmada da olduğu gibi arttığı görülmektedir (Eagles 2002; Özdiçiner 2008).

Turistlerin görüşleri doğrultusunda Ihlara Vadisi'nde gerçekleştirilebilecek turizm faaliyetlerine yönelik öneriler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- Ihlara Vadisi ve çevre yerleşmelerinde turistlerin konaklayabileceği yüksek hizmet ve kaliteye sahip konaklama tesisleri açılmalıdır. Bu tesisler restore edilen evlerin pansiyon şeklinde düzenlenmesi ile olabileceği gibi özgün mimariye yakın özelliklerde yeni binalar da olabilir.
- Konaklama tesisleri dışında, alandaki yeme-içme mekanlarının sayıca ve kalite bakımından iyileştirilmesi gerekmektedir. Kaliteli ve ilgi çekici özelliklerdeki konaklama tesisleri ve yeme-içme mekanlarının artırılması, turistlerin alanda konaklamasını ve daha fazla zaman geçirmesini sağlayacaktır.
- Turistlerin bilgilendirilmesi amacıyla vadi girişinde etkin çalışan bir ziyaretçi merkezi oluşturulmalıdır. Bu merkezden vadi ile ilgili ayrıntılı bilgi içeren broşür, harita temin edilebileceği gibi bilgilendirme amaçlı olarak ve çeşitli engelleri sebebiyle vadiye inemeyenler için vadi ile ilgili video gösterimleri olmalıdır.
- Vadiye inerken kullanılan merdivende bakım ve onarım çalışmaları yapılmalıdır. Merdivenin korkulukları yenilenmelidir. Ayrıca, merdiven boyunca dinlenme amacıyla çeşitli aralıklarla oturma grupları yerleştirilmelidir. Vadi için gerçekleştirilecek merdiven, bilgilendirme

araçları, tuvalet, oturma grupları vb gibi uygulamalarda ileri yaş grubu turistlerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

- Düşük eğitim seviyesindeki turistlerin kültürel peyzaj değerlerine ilgisini ve değerleri koruma bilincini artırabilecek ilgi çekici uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Bunun için ziyaretçi merkezinde görseller ve video gösterimleri tasarlanabilir.

İhlara Vadisi'nde planlı ve sürdürülebilir turizm anlayışının oluşturulabilmesi için bundan sonraki çalışmalarda yerel halk, yerel ve ulusal yöneticiler, turistik işletme sahipleri gibi alanın diğer önemli paydaşlarının görüşleri ele alınmalıdır. Ayrıca, turist görüşleri medeni durum, milliyet, konakladıkları gün sayısı, konakladıkları yer, alanı ziyaret sayısı gibi farklı değişkenlere göre ele alınabilir.

7.Kaynaklar

- Aas, C., Ladkin, A. & Fletcher, J. (2005). Stakeholder Collaboration and Heritage Management. *Annals of Tourism Research*, 32(1): 28–48.
- Ağaoğlu, Y.S. Eker, H., Bayrak, M. & Ermiş, E. (2006). Yabancı Turistlerin Kapadokya'ya Yönelik Tutumları, *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 34: 201-210.
- Aksaray İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. (2012). Aksaray İli Ören Yerleri Gelir ve Ziyaretçi İstatistiği (2004-2011), Aksaray.
- Akın, H.M. (2006). Türkiye'de Ekoturizmin Sürdürülebilir Gelişimi: Kaçkar Dağları Milli Parkı Örneği, (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*), Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Aksu, A., Özdemir, B., Bato Çizel, R., Tarcan İçigen, E., Çizel, B. & Ehtiyar, R. (2008). Antalya Yöresi Turist Profili Araştırması, Antalya: Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, AKTOB (Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği) ve ICF Airports.
- Alaş, A. & Çil, O.H.Ş. (2002). Aksaray İline İçme Suyu Sağlayan Bazı Kaynaklarda Su Kalite Parametrelerinin İncelenmesi, *Ekoloji Çevre Dergisi*, 11(42):40-44.
- Altınkaya Özmen, C. (2007). Yerel Ekonomik Kalkınma Girişimi Ve Etkileri Beypazarı Örneği (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Bansal, H. & Eiselt, H.A. (2004). Exploratory Research Of Tourist Motivations And Planning, *Tourism Management*, 25(2004): 387–396.
- Baylak, H. M. (2006). Fiziki Coğrafya Açısından Melendiz Çayı Havzası'nın İncelenmesi (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Bayram, N. (2004). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Baysan, S. (2001). Perceptions of the Environmental Impacts of Tourism: A Comparative Study of the Attitudes of German, Russian and Turkish Tourists in Kemer, Antalya, *Tourism Geographies*, 3(2): 218–235.
- Beekman, P.H. (1966). *Hasan Dağı - Melendiz Dağı Bölgesinde Pliosen ve Kuaterner Volkanizma Faaliyetleri*. Ankara: Maden Tetkik Arama Enstitüsü Raporu.
- Berli, A. & Martin, J. D. (2004). Tourist's Characteristics and the Perceived Image of Tourist Destinations: A Quantitative Analysis – A Case study of Lanzarote, Spain. *Tourism Management*, 25: 623–636.
- Bojanic, D.C. (2011). The Impact Of Age And Family Life Experiences On Mexican Visitor Shopping Expenditures, *Tourism Management*, 32: 406-414.

- Varnacı Uzun, F. & Somuncu, M. (2014). İhlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin turist görüşlerinin analizi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 517-542. doi: [10.14687/ijhs.v11i2.2915](https://doi.org/10.14687/ijhs.v11i2.2915)
- Bornhorst, T., Ritchie, J.R.B. & Sheehan, L. (2010). Determinants of Tourism Success for DMOs & Destinations: An Empirical Examination of Stakeholders' Perspectives, *Tourism Management*, 31: 572-589.
- Bosque, I.R. & Martí'n, H.S. (2008). Tourist Satisfaction A Cognitive-Affective Model, *Annals of Tourism Research*, 35(2): 551-573.
- Burçak, M. (2006). Aksaray Jeotermal Sahaları (Acıgöl-Zığa-Şahinkalesi) Jeotermal Isı Kaynaklarının Araştırılması ve Jeotermal Sistemlerin Kavramsal Modellemesi (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Burçak, M., Kaya, C., Kılıç, A.R. ve Akdoğan, N. (2005). Exploration of the Heat Source and Geothermal Possibilities of the Aksaray Region, Central Anatolia, Turkey, Antalya: Proceedings World Geothermal Congress, 24-29 April 2005.
- Burton, R. (1995). *Travel Geography*. Longman.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş.; Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çakıcı, A.C. & Aksu, M. (2006). Gökçeada'ya Gelen Turistlerin Beklenti ve Tatmin Düzeylerinin Karşılaştırılması, *İşletme Fakültesi Dergisi*, 7(1): 1-17.
- Çalışkan, S. (2009). Tarihi Konut İşletmeciliği ve Kültür Turizmi İlişkisi Beypazarı Örneği (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Çelebioğlu, B. (2001). Aksaray Güzelyurt'ta Büyük Kilise Camii (Hagios Gregories Theologos Kilisesi) (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*), İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Çelebioğlu, B. (2008). VI-XI. yüzyıllar arasında Kapadokya'da Hıristiyan Dini Mimarisi ve Koruma Metodolojisi (*Basılmamış Doktora Tezi*). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Chaminuka, P., Groeneveld, R.A., Selomane, A.O. & Ierland, E.C. (2012). Tourist Preferences for Ecotourism in Rural Communities Adjacent to Kruger National Park: A choice Experiment Approach, *Tourism Management*, 33: 168-176.
- Chen, C. & Chen, F. (2010). Experience Quality, Perceived Value, Satisfaction and Behavioral Intentions for Heritage Tourists, *Tourism Management*, 31: 29-35.
- Chen, C., Chen, S.H. & Lee, H.T. (2011). The Destination Competitiveness of Kinmen's Tourism Industry: Exploring the Interrelationships Between Tourist Perceptions, Service Performance, Customer Satisfaction and Sustainable Tourism, *Journal of Sustainable Tourism*, 19(2):247-264.
- Chen, L. & Chen, J.S. (2011). The Motivations and Expectations of International Volunteer Tourists: A Case Study of Chinese Village Traditions, *Tourism Management*, 32: 435-442.
- Collins, D. and Tisdell, C. (2002). Gender and differences in travel life cycles, *Journal of Travel Research*, 41(2):133-143.
- Crick-Furman, D. & Prentice, R. (2000). Modeling Tourists' Multiple Values, *Annals of Tourism Research*, 27(1): 69-92.
- Currie, R.R., Seaton, S. & Wesley, F. (2009). Determining Stakeholders for Feasibility Analysis, *Annals of Tourism Research*, 36(1): 41-63.
- Dal, N., Baysan, S. (2007). Kuşadası'nda Kıyı Kullanımı ve Turizmin Mekânsal Etkileri Konusunda Yerel Halkın Tutumları, *Ege Coğrafya Dergisi*, 16:69-85.
- Devine, A. & Devine, F. (2011). Planning and Developing Tourism within a Public Sector Quagmire: Lessons From and for Small Countries, *Tourism Management*, 32: 1253-1261.
- Dolnicar, S. & Leisch, F. (2008). Selective Marketing for Environmentally Sustainable Tourism, *Tourism Management*, 29: 672-680.

Varnacı Uzun, F. & Somuncu, M. (2014). İhlara Vadisi'ndeki turizm faaliyetlerine ve alanın korunmasına ilişkin turist görüşlerinin analizi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 517-542. doi: [10.14687/ijhs.v11i2.2915](https://doi.org/10.14687/ijhs.v11i2.2915)

Eagles, P.F.J., McCool, S.F. & Haynes, C.D. (2002). *Sustainable Tourism in Protected Areas. World Commission on Protected Areas*. Spain: Best Practice Protected Area Guidelines Series:8.

Elhatip, H. (2002). *Aksaray İlindeki Su Kaynakları ve Çevre Sorunları*. Aksaray: Aksaray Valiliği Çevre Koruma Vakfı.

Emekli, G. İbrahimov, A. & Soykan, F. (2006). Turizmde Küreselleşmeye Coğrafi Yaklaşımlar ve Türkiye, *Ege Coğrafya Dergisi*, 15:1-16.

Emir, O. & Avan, A. (2010). Yabancı Turistlerin Satın Alma Karar Sürecinde Kültürel Varlıkların Etkisi: Konya Örneği, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24: 203-219.

Göçmez, G. & Güzel, A. (1994). Ziga-Yaprakhisar-İlisu-İhlara-Belısırma (Aksaray) Sıcak ve Mineralli Su Kaynaklarının Korunma Alanları Ve Kirlenebilirliği, *Denizli: Jeotermal Uygulamalar Sempozyumu*. 225-234.

Goossens, C. (2000). Tourism Information and Pleasure Motivation, *Annals of Tourism Research*, 27(2): 301-321.

Gülkal, Ö. (1999). İhlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi ve Yakın Çevresi Örneğinde; Koruma-Kullanma Dengeli Planlamaların Oluşturulmasında Kriterlerin Saptanması (*Basılmamış Doktora Tezi*). Adana: Çukurova Üniversitesi.

Gürbüz, A. (2009). Safranbolu'yu Ziyaret Eden Turistlerin Demografik Özelliklerine Göre Turistik Ürünleri Algılama Durumu, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 10(2): 217-234.

Gürler, G. (2007). *Göreme Tarihi Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Jeolojik Miras Açısından Değerlendirilmesi*. Ankara: Jeoloji Etütleri Dairesi Başkanlığı, MTA Rapor no: 10989.

Heung, V. C. S., Qu, H. & Chu, R. (2001). The Relationship Between Vacation Factors and Socio-demographic and Traveling Characteristics: The Case of Japanese Leisure Travelers, *Tourism Management*, 22 (3): 259–269.

Huang, Y., Deng, J., Li, J. & Zhong, Y. (2008). Visitors' Attitudes Towards China's National Forest Park Policy, Roles and Functions and Appropriate Use, *Journal of Sustainable Tourism*, 16(1): 63-84.

Jamal, T. & Stronza, A. (2009). Collaboration Theory and Tourism Practice in Protected Areas: Stakeholders, Structuring and Sustainability. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(2): 169-189.

Kalas, V. (2000). Rock-Cut Architecture of the Peristrema Valley: Society and Settlement in Byzantine Cappadocia (*Basılmamış Doktora Tezi*). USA: New York University.

Kalas, V. (2005). *The 2003 Survey At Selime-Yaprakhisar in The Peristrema Valley, Cappadocia*. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 22. Araştırma Sonuçlar Toplantısı: 59-70.

Kalas, V. (2006). The 2004 Survey of the Byzantine Settlement at Selime-Yaprakhisar in the Peristrema Valley, Cappadocia, *Dumbarton Oaks Papers*, 60: 271-293.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (19. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kelly, J.; Haider, W., Williams, P.W. & Englund, K. (2007). Stated Preferences of Tourists for Eco-Efficient Destination Planning Options, *Tourism Management*, 28: 377–390.

Kılıç, İ. & Pelit, E. (2004). Yerli Turistlerin Memnuniyet Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 113-124.

Kim, H., Borges, M. C. & Chon, J. (2006). Impacts of environmental values on tourism motivation: The case of FICA, Brazil, *Tourism Management*, 27: 957–967.

Kozak, M. (2002). Comparative Analysis of Tourist Motivations by Nationality and Destinations, *Tourism Management*, 23: 221–232.

Landorf, C. (2009). Managing for Sustainable Tourism: A Review of Six Cultural World Heritage Sites, *Journal of Sustainable Tourism*, 17(1): 53-70.

Larsen, S., Brun, W. & Qgaard, T. (2009), "What Tourists Worry About – Construction of a Scale Measuring Tourist Worries", *Tourism Management*, V.30, pp.260-265.

- Lee, T.H. (2009). A Structural Model for Examining How Destination Image and Interpretation Services Affect Future Visitation Behavior: A Case Study of Taiwan's Taomi Eco-Village, *Journal of Sustainable Tourism*, 17(6): 727-745.
- Lee, Y., Kimb, S., Seockc, Y.K. & Cho, Y. (2009). Tourists' Attitudes Towards Textiles and Apparel-Related Cultural Products: A Cross-Cultural Marketing Study, *Tourism Management*, 30: 724-732.
- Li, Y. (2000). Geographical Consciousness and Tourism Experience, *Annals of Tourism Research*, 27(4):863-883.
- Marques, C., Reis, E. & Menezes, J. (2010). Profiling the Segments of Visitors to Portuguese Protected Areas, *Journal of Sustainable Tourism*, 18(8): 971-996.
- Meng, F. & Uysal, M. (2008). Effects of Gender Differences on Perceptions of Destination Attributes, Motivations, and Travel Values: An Examination of a Nature-Based Resort Destination, *Journal of Sustainable Tourism*, 16(4): 445-466.
- Mohsin, A. (2005). Tourist Attitudes ve Destination Marketing-The Case of Australia's Northern Territory and Malaysia, *Tourism Management*, 26: 723-732.
- Nicholas, L. N., Thapa, B. & Ko, Y. J. (2009). Residents' Perspectives of a World Heritage Site The Pitons Management Area, St. Lucia, *Annals of Tourism Research*, 36(3): 390-412.
- Nicolau, J. L. & Ma's, F. J. (2005). Stochastic Modeling A Three-Stage Tourist Choice Process, *Annals of Tourism Research*, 32(1): 49-69.
- Okazaki, S. & Hirose, M. (2009) Does Gender Affect Media Choice in Travel Information Search? On the Use of Mobile Internet, *Tourism Management*, 30: 794-804.
- Okello, M.M. & Yerian, S. (2009). Tourist Satisfaction in Relation to Attractions and Implications for Conservation in the Protected Areas of the Northern Circuit, Tanzania, *Journal of Sustainable Tourism*, 17(5): 605-625.
- Öter, Z. & Özdoğan, O.N. (2005). Kültür Amaçlı Seyahat Eden Turistlerde Destinasyon İmajı: Selçuk-Efes Örneği, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2): 127-138.
- Ötügen, Y. (1983). Kappadokya Bölgesi Çalışmaları. Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, *İstanbul: I. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 23-26 Mayıs 1983.
- Özcan, S. (2009). Aksaray-Doğantarla ve Konya-Kulu Bölgelerinde Üst Miyosen Yaşlı Jeolojik Serilerin Sedimentolojik ve Mineralojik İncelenmesi (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Özdemir, N. (2007). Ihlara Kasabasının Zemin Özelliklerinin Jeolojik-Jeoteknik-Jeofizik Yöntemlerle İncelenmesi (*Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*). Niğde: Niğde Üniversitesi.
- Özdipçiner, N.S. (2008). Türk Turizm Pazarında Yaşlı Yabancı Tüketicilerin Turistik Tercihleri, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 2: 134-146.
- Özelçi Eceral, T. & Altınkaya Özmen, C. (2009). Beypazarı'nda turizm gelişimi ve yerel ekonomik kalkınma, *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2): 46-74.
- Pearce, P.L. & Kang, M. (2009). The Effects of Prior and Recent Experience on Continuing Interest in Tourist Settings, *Annals of Tourism Research*, 36(2):172-190.
- Pekak, M. S. (2009). Kappadokia Bölgesi Osmanlı Dönemi Kiliseleri: Örnekler, Sorunlar, Öneriler, *METU JFA*, 26(2): 249-277.
- Sarı, M., Reis, S., Bayrak, T. & Yılmaz, H.M. (2005). Ihlara Vadisindeki Doğal Ve Tarihi Yapının Korunmasına Yönelik Risk Haritasının Çıkarılması Ve Vadi Bilgi Sisteminin Oluşturulması, *İstanbul: 2. Mühendislik Ölçmeleri Sempozyumu*, 23-25 Kasım 2005, İTÜ.
- Sıkı, M. (1993). *Ihlara Vadisi'nde Gözlenen Kuş Türleri*. İzmir: Ege Üniversitesi, Fen Fakültesi.
- Şimşek, Ş. (1993). *Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesi'nin Jeolojisi Ve Bölgede Yer Alan Termal Kaynakların Hidrojeolojik Ve Hidrojeokimyasal Araştırması*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Uluslararası Karst Su Kaynakları Uygulama Ve Araştırma Merkezi Proje No: 12.Ö.92/04.

- Şimşek, Ş. (1997). *Ihlara (Kapadokya) Özel Çevre Koruma Bölgesinin Jeolojisi ve Bölgede Yer Alan Termal Kaynakların Hidrojeolojik ve Hidrokimyasal Araştırması ve Korumaya İlişkin Öneriler*. Aksaray: Aksaray Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable Tourism Management*, UK: CABI Publishing.
- Thrane, C. (2012). Analyzing Tourists' Length of Stay at Destinations with Survival Models: A Constructive Critique Based on a Case Study, *Tourism Management*, 33: 126-132.
- Tkaczynski, A., Rundle-Thiele, S.R. & Beaumont, N. (2009). Segmentation: A tourism Stakeholder View, *Tourism Management*, 30: 169-175.
- Tosun, C. (1998). Roots of Unsustainable Tourism Development at the Local Level: The Case of Urgup in Turkey, *Tourism Management*, 19(6): 595-610.
- Tosun, C. (2000). Limits to Community Participation in The Tourism Development Process in Developing Countries, *Tourism Management*, 21: 613-633.
- Ulusoy, D.B. (1994). Güzelyurt Örneğinde, Kapadokya Bölgesi Yığma Taş Konut Mimarisinin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması (*Basılmamış Doktora Tezi*). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Varnacı Uzun, F. & Somuncu, M. (2012). Ihlara Vadisi'ni Ziyaret Eden Turistlerin Yerel Halkın Turizme Katılımına İlişkin Görüşleri, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(22): 113-118.
- Varnacı Uzun, F. (2012). Ihlara Vadisi Kültürel Peyzaj Alanında Sürdürülebilir Turizm (*Basılmamış Doktora Tezi*). Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Williams, S. (2009). *Tourism Geography A New Synthesis*. London: Routledge.
- Yazgan, M.E. (1992). *Ihlara Vadisi'nin Doğal ve Kültürel Değerlerinin Saptanması, Korunması ve Geliştirilmesi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları: 1278.
- Yılmaz, H.M. vd. (2007). *Kapadokya Bölgesi'ndeki Toprak Aşınmasının Araştırılması*, Ankara: TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası, 12. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, 11-15 Mayıs 2009.
- Yılmaz, H.M.; Yıldız, F., Yakar, M., Karabörk, H. & Kavurmacı, M. (2006). *Bir Peri Bacasındaki Deformasyonun Yersel Lazer Tarama Teknolojisi İle Belirlenmesi*, TÜBİTAK- 106M057 nolu Kapadokya (Selime-Aksaray) Bölgesindeki Doğal Sit Alanındaki Değişimlerin Yersel Lazer Tarama Teknoloji Kullanılarak Üç Boyutlu Modelleme İle Belirlenmesi araştırma projesi.
- Zabkar, V., Brencic, M.M. & Dmitrovic, T. (2010). Modelling Perceived Quality, Visitor Satisfaction and Behavioural Intentions at the Destination Level, *Tourism Management*, 31: 537-546.

Extended English Abstract

Groups that are affected by the development of tourism either positively or negatively are called stakeholders (Aas et al. 2005; Nicholas et al. 2009). Each stakeholder group has different and specific motivations and viewpoints such as psychological, social, economic and environmental, which are aimed at the benefits of tourism (Eagles et al. 2002). We attach importance to the views of tourists, who are among the most important stakeholders of the field, in evaluating the sustainability of tourism activities in a touristic destination (Tosun 2000). Various demographic features of tourists affect the preferences of tourists. In literature, the most important variables affecting the preferences of tourists include gender, age and educational level.

In this study, we selected the Ihlara Valley that is located in the Region of Cappadocia and has an annual visitor capacity of approximately two hundred thousand. Being located within the boundaries of the Province of Aksaray and having a length of 14 km, Ihlara Valley involves the villages of Selime, Yaprakhisar, Belisırma and Ihlara that are located within the valley. Ihlara Valley, shaped under the volcanic activities of Hasan Mountain have great potential in terms of natural

tourist attractions. Moreover, the region used as a residential area as of the early years of Christianity has rich cultural landscape values as a result of interaction between natural structures and cultures.

In order to enable the Ihlara Valley to be preferred by tourists as a touristic destination much more, make the tourism activities planned and enable the local community to use the tourism revenues, we should attach importance to the views of stakeholder groups that are involved in tourism activities in this field. From this point of view, this study aims to determine the present condition of tourism activities of tourists, who are among important stakeholder groups in terms of the tourism activities in Ihlara Valley, and their views regarding the suggestions. Besides, the study also aims to determine whether the views of tourists differ according to their gender, age and educational level or not. Within the scope of this study, answers are sought for study questions such as, "How are the attitudes of tourists visiting the Ihlara Valley regarding the tourism activities in the region and how are their suggestions about the field?"; "Do the suggestions of tourists visiting the Ihlara Valley regarding the tourism activities in the region and the field differ according to the variables of gender, age and educational status?"

In order to collect information from tourists, "Attitude and Suggestion Scale to Elicit the Opinions about the Tourism Activities and Protection Efforts" were developed. This scale was administered to totally 583 tourists both in Turkish and English. The data collected were interpreted by calculating frequencies, standard deviations and mean values. Moreover, in order to control the variance variability of the groups to be compared Levene statistic was conducted and Box's M statistic was employed to control covariance homogeneity in MANOVA test. In the tests where the variances and covariances for the groups were found to homogenous, MANOVA was used to check whether the means vary depending on the gender, age and education level independent variables. In groups where significant differences were determined, in order to decide the source of difference, Least Significant Difference Test (LSD) and Dunnett C test were conducted.

In the study, while the general attitude levels of tourists regarding the present condition of tourism in the field were found to be moderate, their attitudes regarding the suggestions about the development of tourism activities in the field and protection of cultural landscape values were found to be high. Tourists visiting the Ihlara Valley think that the tourism activities in the valley are insufficient in terms of touristic marketing and services, as well as the touristic infrastructure.

As a result of comparisons that were performed within the scope of the study, no significant difference was determined in attitudes of tourists regarding the present condition of the protection of both the field and the tourism activities in the field and regarding the suggestions, according to gender. As a result of comparisons that were performed according to age groups, on the other hand; a significant difference was determined in their attitudes regarding the present condition of the protection of the field and regarding the suggestions. Intergroup difference was in favor of tourists in the lower age group. The significant difference between the groups that were formed according to their educational levels was observed in terms of the scores of tourism activities of tourists in the field and the protection of the field. Regarding the difference between tourists according to their educational levels as high school and university, there is a significant difference in favor of tourists with university education.

According to the results, the suggestions to be realized around the valley could be arranged as follows:

It is required to open rest areas with a high service and quality around Ihlara Valley, where tourists could lodge. It is required to establish an efficient visitor center at the entrance of the valley in order to inform the tourists. There should be brochures and maps in the center involving detailed information about the valley, as well as videos informing people and especially those who are unable to climb down the valley due to various reasons. It is required to maintain and repair the

stairs that are used while climbing down the valley and also renew the railings. Besides, it is required to place seats throughout the stairs at certain intervals to take a rest. It is required to consider the needs of elder tourists in applications to be realized for the valley, such as stairs, informing instruments, toilets and seats. It is required to realize interesting applications that might increase the interest of tourists with lower educational levels in cultural landscape values and awareness of protecting the values. In order to do this, it is required to design images and video displays in the visitor center.